

О СЛУЖБИ СНАБДЕВАЊА У УСЛОВИМА АТОМСКОГ РАТОВАЊА

Појава и развој нуклеарног оружја створили су нове услове за измену досадашње организације оружаних снага и односа између појединих њених елемената. Они ће свакако имати утицаја на употребу појединих родова војске и служби, па према томе и на службу снабдевања.

Поред сагласних мишљења, на пример, о томе да треба избегавати веће концентрације живе силе и технике, да треба дејствовати изненадно, снажно и једновремено на више праваца, да трупе треба да су што покретљивије и способне за брзо дејство, итд., постоје и опречна гледишта о величини тактичких јединица и начину њиховог снабдевања.

Пошто је досада углавном писано о утицају нуклеарног наоружања на борбена дејства, а врло мало о снабдевању трупа, дотуру и евакуацији материјалних и борбених потреба, као и о размештају и организацији позадинских јединица и установа, то ћу се првенствено, задржати на овим питањима.¹⁾

Из искуства Другог светског рата искристалисало се гледиште да извесно децентрализовање саме службе снабдевања омогућава стално и несметано снабдевање, и поред јачег бомбардовања позадинских објеката, комуникација и система снабдевања уопште. То је искуство такође показало (пример Немачке) да је рушење саобраћајних објеката и чворова бомбардовањем из ваздуха претстављало главну сметњу у обезбеђењу и снабдевању потребном опремом и храном. На тај начин је децентрализација разних складишта, у условима разгранате саобраћајне мреже, претстављала повољно решење проблема снабдевања. Супротно томе, неки писци се залажу за концентрацију материјалних средстава у једним рукама на сразмерно мањем оперативном простору и препоручују неку врсту централизованог и непосредног дотура потреба јединицама, сматрајући да би то била најцелисходнија форма организације снабдевања у атомском ратовању. При томе се пуна моторизација службе снабдевања и широка примена ваздухопловства (нарочито хеликоптера) стављају у први план, као одлучујући фактори при решавању овог проблема.

¹⁾ Излагања ће се углавном базирати на искуствима са прошлогодишњег „атомског маневра“ одржаног у Шведској са циљем проучавања проблема „Како бранити малу земљу коју је напао агресор опремљен нуклеарним оружјем“.

При анализи оба гледишта треба имати у виду и резултате које су у том погледу дали маневри (такозване „атомске битке“) у Западној Немачкој и Шведској у септембру 1954 године. Оба су маневра показала да при употреби нуклеарног оружја има и контрадикторних појава. Наиме, циљ употребе овог оружја је да се униште углавном жива сила и техника које су концентрисане на мањем простору. Уколико се трупе распореде на већем простору, утолико ће и губици бити мањи, и обратно. То се може у потпуности применити и на распоред позадинских установа. А пошто је концентрација снага на правцу главног удара, односно на тежишту одбране, основни услов за успех, то ће и нападач и бранилац бити прилично ограничени у својим поступцима и изложени дејству нуклеарног оружја. При томе ће нападач бити у неповољнијој ситуацији, јер се његове снаге крећу откривено, док су браниоачеве снаге мање или више заклоњене и укопане. У овом погледу је интересантнија концепција маневра одржаног у Шведској, на коме је разматран проблем одбране армије без нуклеарног оружјања у сукобу са агресором који напада са нуклеарним оружјем. Анализе овог маневра показале су да је најцелисходније да се тактичка атомска бомба баца на позадинска складишта и центре везе. Међутим, иако је ово током маневра „учињено“, посредници и посматрачи су оценили да је служба снабдевања и даље „текла“ без нарочитих потешкоћа, и поред осетних „губитака“. Претпоставке о „губицима“ дали су специјални нуклеарни стручњаци и саветници на бази процене вероватног ефекта дејства „бачене“ тактичке атомске бомбе типа „А“. На опште изненађење, напад атомском бомбом није успео да „дезорганизује“ одбрану ни да „прекине“ систем снабдевања. Стручњаци су дошли до закључка да би до сличне ситуације дошло и да је атомска бомба „бачена“ на трупе и фортификациске објекте.

Шта су Швеђани учинили да би се успешно супротставили дејству атомске бомбе? Они су једноставно извршили ревизију тактичких норми, војних правила и прописа. Без обзира на то што је снабдевање трупа знатно лакше из већих позадинских складишта и база концентрисаних на неколико места, они су своје позадинске базе и складишта разместили у растреситом распореду. Ова децентрализација је онемогућила „непријатељу“ да потпуно „развије“ систем снабдевања. Они су, такође, променили и формацију на тај начин што су своје гломазне дивизије и ниже јединице заменили лаким здруженим бригадама које би се показале, према мишљењу војних стручњака, као врло погодне за дејство и снабдевање у условима атомског ратовања.

Пошто је питање снабдевања баш у овим условима врло важно, природно је да и сам план снабдевања унутар једне тактичке јединице, као и њених придатих делова, заслужује посебну пажњу, тим пре што од тога зависи степен њене самосталности и покретљивости. Искуство са поменутог маневра показало је да огромна материјална средства, која се налазе концентрисана у неколиким главним базама и складиштима, треба потпуно децентрализовати и распоредити их у

што растреситијем распореду. Ово за собом повлачи потребу да се служба снабдевања преоријентише тако да линије дотура и евакуације не иду само у једном или два, већ у најмање четири па и више праваца, урачунавајући ту и резервне правце. При томе би једна база (складиште) снабдевала више јединица или све јединице које се налазе на њеном сектору, па чак и на суседним позадинским рејонима, ако то план снабдевања предвиђа. То треба да буде правило у условима атомског ратовања, а тим што би се приликом састављања самог плана и шеме снабдевања обавезно узимала у обзир могућност употребе комуникација које постоје на дотичном терену, као и расположиви возни парк. Служба снабдевања, организована на овај начин, свакако би захтевала веће ангажовање свих позадинских установа и јединица и изискивала крајње напоре од руководећег кадра, јер би се дотур и евакуација вршили прескакањем степена, као што је то био случај у шведском маневру.

Дотур и евакуацију треба вршити непрекидно и дању и ноћу према одређеним нормама појединих материјалних средстава, али тако да се приликом транспортовања не дотурају сва средства једним транспортом, већ их треба поделити на више мањих делова и тако их упућивати. Овде ће посебну улогу играти израда графикана кретања позадинских транспората, који мора бити уклопљен у општи графикон кретања борбених и осталих делова јединице. Ово се чини због тога што је потребно да се мањи делови транспорта упућују у правилним временским размацама, да би се добила потребна отстојања и избегло нагомилавање. При овоме нарочиту пажњу треба обратити како на отстојања између појединих транспората на једној комуникацији, тако и на растојању између транспорта на паралелним путевима да би се и на овај начин избегло свако нагомилавање транспортних средстава. Овим се не би смањила укупна количина материјалних средстава која се дотура, већ само количина средстава на појединим местима, тако да се на овај начин избегава стварање циљева који би били рентабилни за дејство нуклеарним оружјем. Ако би, на пример, од 4 складишта, из којих се снабдева једна тактичка јединица 1—2 складишта или 1—2 мања транспорта била уништена или онеспособљена дејством тактичке атомске бомбе, снабдевање би и даље текло неометано и по плану све док се складишта не погуне, оспособе или реорганизују на другим местима.

Развијеност саобраћајне мреже ће и овде играти видну улогу. Пошто ће дотур и евакуација бити утолико уреднији и лакши уколико се располаже већим бројем солидних путева, природно је да ће инжињерске јединице морати да раде брзо и ефикасно не само на оправци и одржавању постојећих, него и на изради нових путева. При томе ће бити неопходна и најтешња координација радова између позадинских и инжињерских јединица. Штавише, овакви услови намећу и потребу упућивања појединих инжињерских руководиоца у састав позадинских јединица и установа ради потребног континуитета и што бржег приступања извршењу задатака који ће се услед динамике боја појављивати сваког часа.

Потреба за самосталношћу и покретљивошћу тактичких јединица (батаљона, пукова и дивизија) намеће и питање: да ли треба повећати количине материјалних средстава у позадинским јединицама и установама или не? О овоме нема никаквих података са шведског маневра, а ту, по моме мишљењу, лежи једно од чворних питања које треба решити при организацији снабдевања у сложеним условима нуклеарног дејства. Ако пођемо од поставке да све јединице морају бити што самосталније у борбеним дејствима, па према томе и у снабдевању, јер ће се рушење комуникација непрекидно понављати, онда се поставља и питање: како спровести децентрализацију и вршити непрекидно дотурање помоћу мањих транспората када ће то, с једне стране, доводити у питање самосталност и утицати на покретљивост јединица, а с друге стране, откривати положаје јединица, пошто ће се стално на свима путевима налазити понеки од ових транспората? Сматрам да би најбоље решење било ако би се у батаљонским, пуковским и дивизијским позадинским деловима повећале количине дневних obroка хране за људство и стоку,²⁾ као и проценат опреме која се у њима чува као неприкосновена и текућа резерва. Ова материјална средства не би се смела трошити све док се врши нормално снабдевање, како из позадине тако и из месних средстава. На тај начин јединице би биле самосталније и могле би се, по потреби, за извесно време и издвојити ради извршења маневра. Оне би при томе могле прекинути и ланац дотура, трошећи за то време резервна материјална средства, да би одмах затим прешле на коришћење месних средстава на новом терену. У међувремену, позадинске јединице и установе вишег степена извршиле би потребно пребацивање средстава и организовале ланац дотура из нових складишта (која обухватају сектор на који су јединице сада дошле), или би наставиле стари ланац дотура новим путевима.

Откривено кретање дању и ноћу омогућава непријатељу да уочи извесне положаје, али он од тога, по моме мишљењу, неће имати неке веће користи у погледу употребе атомског оружја. Напротив, пошто ће се на свим путевима кретати мањи транспорти (које није корисно тући атомском бомбом), непријатељ може доћи у недоумицу да ли да их туче или не. То се, природно, не односи на употребу конвенционалног наоружања против ових транспората, ма да би било нецелисходно да на неколико возила дејствује и авијација, јер би се авиони излагали због незнатних циљева. За кретање ван путева (ако ових нема довољно) и за потребе снабдевања најбоље би одговарала возила са гусеницама, јер би непријатељ могао доћи до погрешног закључка да на извесном терену има више живе силе и технике него што је то уствари и, на основу тога, евентуално употребити нуклеарно оружје, такорећи узпразно. И ово је један од разлога што сматрам да се кретање позадинског транспорта може вршити и дању. Истина,

²⁾ Ово неће бити проблем код моторизованих јединица већ само код брдских и планинских. Повећање obroка за стоку односило би се само на зрна-насту, а не и на кабасту храну.

ово ће захтевати појачање заштите од класичног наоружања које ће непријатељ свакако употребити.

Због већих међупростора између јединица појављиваће се веће тешкоће у погледу безбедности трупне позадине. То ће захтевати потпуну бојну готовост и сталну спремност за одбијање евентуалних диверзантских акција и упада у позадинске рејоне размештаја. Због тога ће бити неопходно не само саображаваће плана борбеног обезбеђења позадинских делова плану одговарајућих борбених јединица, него и опремање самих позадинских делова свима потребним борбеним средствима, ради одбијања евентуалних напада било у ком виду.

Знатна уштеда у времену и радној снази постиже се када ланац дотура прескаче извесне степене. На пример, ако би се дотур батаљонској интендантској станици вршио директно из дивизијског интендантског складишта, несумњиво је да би се уштедело време и радна снага који би се иначе утрошили око истоваара, пребацивања, препакивања, поновног утовара и транспортовања код пуковског интендантског складишта. Мада је овакав начин дотура и досада био предвиђан у извесним случајевима код специфичних борбених дејстава, он би се у условима нуклеарног дејства претежно примењивао. Међутим, за остварење оваквог дотура потребан је не само огроман возни парк са потребном резервом, него и развијена комуникациска мрежа (путева и железница) укључујући у њу и речни саобраћај.

Интересантно је да у литератури досада није било детаљније говора о месту развоја позадинских јединица и установа батаљона, пука и дивизије. Из материјала са шведског маневра, као и разних других приказа, да се једино закључити да је ове установе потребно поделити на мање делове, развити их што даље од ватрених положаја артиљерије и покретне резерве и обезбедити их од диверзантских акција и упада. За ово постоје две алтернативе: или да се позадинске јединице и установе разместе на отстојањима која одговарају зони сигурности од нуклеарног дејства, или да се сасвим приближе својим јединицама. Ако се узме у обзир да ће се батаљони, због императивне потребе за растурањем, често борити самостално, изгледа логичније да им њихови позадински делови буду у непосредној близини. На овај ће начин позадина бити успешно обезбеђена и моћи ће своје задатке да обавља много ефикасније и сигурније. Ако претпоставимо да ће батаљони бити врло често у покрету и да ће стално маневрисати ради заваривања непријатеља, онда се још више намеће овакав поступак. По мом мишљењу, батаљонске позадинске делове требало би разместити на отстојању од око 800 метара иза борбених делова. Ово отстојање изгледа најлогичније када се имају у виду радијус дејства атомске бомбе типа „А“ и потребно удаљење од пука и дивизије у условима распореда на широком фронту. Аналогно томе, и све остале позадинске јединице и установе требало би да буду што ближе својим штабовима. У противном, поново би се добио размештај јединица који би погодовао употреби тактичке атомске бомбе.

Неки писци сматрају да се покретљивост позадинских делова може постићи њиховим смањењем, али не дају конкретне предлоге о

томе шта треба да се смањи. Ако мисле на смањење броја људства или стоке (на пример, у батаљону), онда би се тиме смањили број д/о, б/к и друге опреме, као и радна снага потребна за манипулисање са њима. Замена коњског транспорта моторизацијом такође доприноси смањењу количине позадинске опреме и повећању покретљивости, али је и то смањење релативно, пошто успешан транспорт зависи и од броја и квалитета комуникације. С друге стране, треба имати у виду да је захтев за смањење количине позадинске опреме у супротности са тежњом да се ради већег осамостаљивања јединица повећа број д/о и б/к. Према томе, мора се наћи средина — и да се јединице осамостале и да то не иде на уштрб њихове покретљивости. Другим речима, треба им дати довољно материјалних и борбених средстава, али тако да се она могу лако и једновремено пребацивати са борбеним деловима јединица. Да би се ово постигло, биће потребно (као што је већ поменуто) да се снабдевање врши непрекидно. Исто тако, сва она материјална средства која би се налазила код јединица као резерва морала би бити стално спремна за покрет, тј. увек упакована и тако припремљена да се могу за најкраће време утоварити. Овде би морао доћи до изражаја и принцип да ниједно возило, ма у ком правцу ишло, не сме бити празно. Тако би возила која иду у правцу дотура носила она материјална средства која су у тој ситуацији неопходна, а код евакуације она која су непотребна.